

ravno tako prosti kakor so v cerkvi. Imeti hočejo same pravice in prav nobenih dolžnosti. Za Boga vendar! Končno menda ni šola zato, da bi imeli duhovniki prvo in zadnjo besedo. Vendar je glavni namen našim šolam po državnem šolskem zakonu pouk in versko-nravna vzgoja ne pa vtepanje molitvic in katekizma v glavo. Ima pa se vršiti vse to po gotovih, priznanih načelih, ki so veljavna za vse učitelje enako, in katehet ni v šoli prav nič več kakor vsak drug posvetni učitelj. Lepa bi bila ta, da bi posvetni učitelj, ki žrtvuje šoli 30 ur na teden, imel manj pravic v šoli kakor veroučitelj, ki poučuje kvečjemu po 5 ur. Duhovna gospoda se bo že morala privaditi temu, da ima v šoli prvo in zadnjo besedo učitelj-voditelj ali učiteljica-voditeljica. Saj ti so vendar samo zato izučeni, in pouk v šolah sodi le v njih stroko. Minili so časi, ko je bil šolski voditelj-duhovnik in ko so posvetni učitelji capljali za njim. Minila je ta doba in nam ni žal po njej vkljub temu, da duhovniki jadikujejo za izgubljenimi pravicami. Iz tega naj-novejšega duhovskega nastopa jasno odseva srednjeveška duhovska vladajočost. To je klic potapljačega, ki se mu je odtrgala zadnja korenina ob bregu.

Tovariše in tovarišice pa opozarjamo na to dejstvo, da si predoče, v kakšne namene hočejo imeti šolo in svetno učiteljstvo. Po drugi strani pa zopet, kako nesmiselne so tiste redke tovarišice in še bolj redki tovariši, ki podpirajo sedanjo duhovsko politiko. Razvidno je dovolj, da duhovščini ni do drugega kakor do poveljstva in vlade v šoli. In gorje nam, če bi se posrečilo tem ljudem priti do najmanjše vlade v šoli!

Jasen zgled dobimo lahko med duhovniki samimi; kjer vlada skrajni terorizem, se mu ne upa nihče ustaviti. Pod tem terorizmom ječe mnogi duhovniki, toda ne upajo se postaviti tej strahovladi v bran, ker bi bili takoj izgubljeni. Mi smo danes v primeri z nekdanjimi učitelji dokaj svobodni in ker je večina učiteljev zrasla v tej dobi, se dobi marsikakega brezbriznika, ki se smeje, če mu spomni kateri tovariš, da je nevarnost zapasti zopet stari duhovski odvisnosti. Takim brezbriznikom in še bolj brezbriznicam kličemo z vso resnobo, naj nekoliko začno premišljati duhovske nakane in želje, katerih eno smo pribili naravnost iz duhovskega lista. To je le ena očitna nakana, skrivši pa jih goje še več. Če pogledamo na politično podnebje naše Avstrije, vidimo marsikaka znamenja, ki nam ne obetajo nič prida. Izmed vseh teh znamenj se najbolj jasno vidi — zakrivljena palica.

Zares, da vsega mi ne moremo odvrniti, ker nam preti z nesrečo, toda mnogo lahko storimo v odvrnenje nezdod. Prva točka je: Naša nerazrušna organizacija in naše društveno delo, potem vsestransko razširjanje izobrazbe in nad vse potrebna — stanovska zavednost. Kdor podpira in izvršuje to, ta pomaga pri naši obrambi.

Končno pa še nekaj značilnega. Ta duhovski protest, kakor smo ga priobčili dobesedno po »Slovcu«, je prinesel prvi »Slovenski Učitelj.« Sklepamo tedaj iz tega sledeče: »Slovenski Učitelj« je bil v začetku glasilo »Slomškove zveze,« ki je hotela veljati za društvo učiteljev. Ta list bi moral še z veseljem pozdraviti, ako novi učni red daje učiteljstvu več veljave in upoštevanja, ne smel bi pa prvi grmeti proti njemu. Ta list je sedaj prišel popolnoma v roke katehetov, kakor dejansko kaže, ker se tako poteza za katehete.

Za učiteljstvo je brez vsakega pomena, ker je izdal njegove interese. Naj zavrže še svoje ime, da mu bo pečat izdajstva vidno pritisnjen na čelo!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca prosinca 1906 K 18.866·20.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Kakšna bo učiteljska pasivna rezistenca?

(Dalje.)

2. Naše bede je kriv klerikalizem.

Že na drugem mestu smo dokazali z dejstvi, kak sovražnik je klerikalizem modernemu šolstvu. Od onega časa, ko mu je bila iztrgana iz rok, ni imela moderna šola pred njim pokoja. Učiteljstvo in šola sta bila neprestano obrekovana v klerikalnem časopisju. Zakaj pa? Povedali smo že, da ne more klerikalizem preboleti udarca, da so mu šole in učiteljstvo vzeli iz rok. Žal mu je konkordatske dobe. To ščuvanje se je vedno množilo, dokler ni prišlo do viška. Učiteljstvo je po časopisih temu oporekalo, branilo svojo čast in svoje poštenje ter zagovarjalo sedanjo šolo. To je pa klerikalizem smatral kot predrzno dejanje, češ, ti nam bodo kaj očitali in se nam postavljali po robu? Učiteljstvo je od nas plačano, ono mora molčati in nam biti pokorno! Čul je svet čudovite modrosti: »Šola je prokletstvo za narod; šole so palače med raztrganimi kmetiški bajtami; rajši razbijemo deželni zbor, kakor bi privolili povišanje plač učiteljstvu; učiteljstvo naj numerira kosti, ako nam bo nasprotno.« Hujskali so po raznih shodih kmete zoper učiteljstvo, kar je bilo vzrok najostrejši polemiki po časopisih. Ob kratkem povedano: klerikalizem je napovedal boj učiteljstvu na življenje in smrt. To ga je tudi sprejelo z lahko in mirno vestjo. »Boj na divje Amonite« je bil naš odgovor, podprt s stvarnimi dejstvi. Naši članki »V ofenzivi« čakajo še do danes odgovora, čeprav so jih izzivali. Vsi doktorji svetega pisma so morali kapitulirati pred ljudskim učiteljstvom, dobro vedoč, koliko orožja imamo v rokah. Dokazali smo: 1. Klerikalizem je star in je nastal iz pohlepnosti za posvetnim imetjem. 2. Klerikalizem je del učeče naše cerkve in rabi njene nauke za dosego svojega namena. Delovanje tega bije naravnost v obraz Kristusovim naukom in učeče cerkve. Njegovo glavno geslo je: Namen posvečuje sredstva. 3. Dokazali smo, da je mednarodni in zato imenuje narodnost poganstvo. 4. Narodnost ima vedno in povsod na jeziku, da ložje vara javno mnenje, da vodi nerazsodno maso za nos. 5. Glavni namen njegovega bojevanja je posvetna nadvlada. Sredstva, ki se jih poslužuje v ta namem, so laž in obrekovanje, podpihovanje in zloraba najsvetejših naukov, cerkve in izpovednice; poveličuje greh za čednost, modrost in zaslužno delo. 6. Klerikalizem nikdar ne dožene svojega namena, ker ne more imeti greh prednosti pred čednostjo.

Kristus je prišel na svet zaradi zveličanja duš, ne pa zaradi posvetne vlade. 7. Klerikalizem je do skrajnosti slab voditelj v gospodarskih zadevah; kjer je bil on absolutni gospodar, je sledil gotovo bankerot. Dokaz konsumna in druga podjetja. 8. Udarjen je s slepoto; ima otrplo srce; drvi naprej in vodi s seboj v pogubo in prepad nerazsodno maso. 9. Rodil je protisilo, ki ga pobija kot krivoversko stranko. 10. Dobiti hoče šolstvo pod svojo nadoblast, zato črti moderno šolo in učiteljstvo. Da bi ložje dosegel svoj namen, ovira regulacijo učiteljskih plač, kakor bi bil narod temu nasproten. Dokazali smo, da to ni res.

Huda so ta očitanja, a naš klerikalizem mora molčati, ker si ne upa ugovarjati resnici. Učiteljstvu jemlje čast in poštenje po stari navadi na katoliški podlagi. Nedavno je pisal v »Domoljubu«: »Naše učiteljstvo se ne boji Boga ne hudiča, ne spoštuje nobene avtoritete — kam plovemo?« Ta list je pisan za preprosti narod. Namen klerikalizma je, učiteljstvo in šolo očrniti in jima vzeti dobro ime med narodom, da bi ložje dosegel svojo svrhu. Namen posvečuje sredstva. Že mnogo let črni in obrekuje nas in šolo na podoben in še hujši način, a vse zaman, naš narod želi imeti mnogo takih šol in učiteljev. To je naše zadoščenje.

Že lani smo mi dokazali namene klerikalizma, trdeč, da kdor se upa na katoliški podlagi slepariti narod ter širiti bratomorni boj, sovražstvo in prepir, pohujšanje, napačno odgojo in gmotno škodo, ta je narodov sovražnik, ki ne pozna in se ne boji Boga ne hudiča ter ne spoštuje božje niti državljske avtoritete. — Ker ni videl drugega, je naš dokaz o klerikalizmu zvrnil na učiteljstvo in šolo. Lepi modrijani so to! — Sedaj hočemo še enkrat o tej priložnosti ponoviti, kar smo že davno povedali: »Povejte nam samo enega brezverskega učitelja, ki bi z namenom vzgajal v šoli tako, kakor to ne odgovarja § 1. državnega šolskega zakona. Učimo in delujemo očitno na ljudskih šolah. Kjer smo mi, so tudi duhovniki, naše delo opazuje ves narod z duhovniki vred.« Ako tega ne storite, vas imenujemo podle obrekovalce. Opravičena je trditev, ne spoštujete božje, narodne, državne niti moralne avtoritete. Vi trosite s svojim časopisjem med narod z namenom krive pojme, krivo odgojo in krivo vero, ker blatite na katoliški podlagi nauk Kristusov: Ljubite se med seboj; kdor pohujšuje, bo pogubljen i. t. d. Pa tudi božje zapovedi vam niso znane, kakor je videti.

Tudi letos vas pozivljamo na odgovor, kar smo vam dokazali. Ako nas prepričate, da to ni res, hočemo kot poštenu možje radovoljno preklicati. Ako pa ne storite tega, vas imenujemo očitne krivoverce — in kot take vas bomo smatrali tudi v bodoče. Ker smo povsod tam, kjer ste vi, imamo toliko nabranega gradiva, imenovali bi ga lahko »smrad iz pekla«, da ga je dovolj za debelo knjigo. Toda kot poštenu in dostojni ljudje nismo še odprli zatvornic tega smradu. Ako pa ne bo miru, storimo tudi to! (Dalje.)

Za enako delo — enako plačilo.

(Z Goriškega.)

Naslov članku, ki ga pišem, bi se moral glasiti nekoliko drugače; ker pa že stoji, naj ostane. Glasil naj bi se: le za enako delo — tudi enako plačilo.

Učitelj in učiteljica imejta enako plačilo, ker imata enako delo. Ali je to res? Oho, ta pa nekako dvomi na tem — porečejo tiste naše kolegince, ki čitajo »Tovariša«.

Bili so časi, ko je bilo mnogo učiteljev nekako nasprotnih načelu, da imej učiteljica-učitelj enako plačo. Imeli so pač svoje razloge v stvari, a ne samo v ambiciji. Učiteljice imajo v šoli z učitelji enako delo. Dobro! Drugo pa je vprašanje, ali imamo dolžnosti do dela le v šoli ali ne morda tudi zunaj šole. Pustimo za zdaj v nemar dejanske razmere o delu zunaj šole za narod, ampak omejimo se le na delo za stanovske koristi. Naše trdno prepričanje je, da brez vztrajnega delovanja zunaj šole bi ne dosegli izboljšanja svojega stanja v dogledni bodočnosti.

Klasična priča za našo trditev je ponovna izjava poslanca dr. H. Tume v »Učit. Tovarišu«, da ima učiteljstvo v prvi vrsti le sebi zahvaliti, da je doseglo precejšnje izboljšanje.

Naše kolegince naj bi odgovorile, v koliko se čutijo zadete, da so pripomogle k temu dejstvu. Ali morejo trditi, da so delale enako z učitelji. Mnogo učiteljev nas je bilo, ki smo zagovarjali načelo: enakemu delu — enako plačilo. Ker je pa bilo mogoče dognati izboljšanje tudi potom delovanja zunaj šole, bi morale kolegince z nami enako delati tudi zunaj šole.

Poglejmo, v čem je obstajalo delo zunaj šole.

1. Stanovska organizacija.

Imamo »Zavezo jugosl. avstr. učit. društev«, deželno učit. društvo in okrajna učit. društva in njih podružnice.

Na čigavih ramenih slone vsa društva? Ali ne skoro izključno na naših? Kolegince se odlikujejo — z malo izjemami — z molčanjem, večkrat pa celo z nenavzočnostjo pri zborovanjih.

Konkreten slučaj: Neko društvo je imelo zborovanje. Došlo je 12 moških in 1 sama ženska, ker je bila baš v kraju samem. In na dnevnem redu je bilo važno stanovsko vprašanje. Ali se tako kaže v dejanju geslo: enako delo — enako plačilo? Kdo poroča pri zborovanjih? Kdo sprejema delo v odboru, kdo se mu skoro splošno izogiba?

Odborniki imajo poleg dela še zamudo časa, potratno obleke in izdatne stroške, zakaj posle opravljajo večinoma zastoj. Kje je enakost?

Važen del stanovske organizacije so nje glasila. Kdo piše v naša glasila? Uredniki in upravniki bi lahko govorili s številkami in te bi klicale na ves glas, da se učiteljice le redko oglašajo.

Brez svojih glasil ne bi bili nikdar dosegli kakega izboljšanja. Kje je ta enakost?

2. Delo zunaj stanovske organizacije

je kaj različno in brez tega bi tudi morali čakati na izboljšanje. Samo od sebe ne pride.

Kdo dela v raznih društvih v občini? Le redka je učiteljica, ki hoče pomagati pri takem delu.

Z delom zunaj šole v raznih društvih si je pridobivalo učiteljstvo ugled, in ta je tudi pripomogel do izboljšanja. Pri pevskih in bralnih društvih navadno ni učiteljic, četudi bi lahko uspešno pomagale. Učiteljice pa bi morale same ustanovljati društva za naše ženstvo po občinah in voditi po društvih one, ki drže tri vogle pri hiši. Morda je nekaj ženskih društev, kjer deluje tudi učiteljica, a še tu večkrat deluje društvo proti šoli in učiteljstvu.

Kaj ostane vedno tako? Na dan z enakim delom!